

A munkásság részvétele a budapesti ellenállásban

A MAGYAR REAKCIO szélső-jobboldali szárnya fél évvel az ország német megszállása után — 1944. október 16-án — került uralomra. Ekkorra a fasiszta pártok tömegbázisa, befolyása csökkent. A Nyilas-kereszties Párt a fordulatot követően azonnal megindította propagandagépezetét, hogy a dolgozó osztályok gerincét képező baloldali, szervezett munkások soraiiban rést üssön. A nyilas belügyminiszter már október 18-án arról beszélt, hogy alkik a kommunisták, szociáldemokraták vagy más pártok, mozgalmak hatására „elszakadtak a nemzetközösség gondolatától... tiszta fehér lappal jöhetnek hozzánk”.

Ezekben a hónapokban nagy felelősség hárult az ország legnagyobb ipari és kulturális centrumában tömörülő munkásságra. Szép fővárosunkat a pusztulás fenyegette.

Huszonkilenc esztendővel ezelőtt heves vitát váltott ki a magyar főváros sorsának alakulása. A szovjet hadsereg — közel a második világháború befejező szakaszához — megállás nélkül szorította vissza a fasiszta seregeket. A délkelet-európai front közeledtével magyarok és külföldiek, kommunisták és más felfogásúak követelték Budapest nyílt város státuszának kivívását. A négy és fél év óta tartó háború nem hagyott kétséget az iránt, milyen szenvedést hoz a fővárosiakra a várható ostrom.

A legelfogultabb magyar fasiszta katonai körök előtt is világos volt, ha a németek nem indítanak offenzív hadműveletet Budapest térségéből — márpedig errő szó sem volt —, a főváros katonai védelme értelmetlen, hadászatiilag indokolatlan. A végső döntés jogával a német főparancsnokság élt. A német főhadiszálláson 1944. november 23-án kelt parancs előírta: a magyar fővárost erődítménynek kell tekinteni, a védelmi harcnak házról házra kell folynia, tekintet nélkül a civil lakosságra. Budapest sorsa megpecsételődött, amikor Szálasi Ferenc, Magyarország akkori hadura, december elején hozzájárult, hogy a német hadvezetés felkészüljön a város ostromára. Hiábavallónak bizonyult a szovjet főparancsnokság ultimátuma, amelyben figyelmeztette a bekerített

csapatok tábornokát, hogy a harc céltalan folytatása csak a békés polgári lakosság lelketlen feláldozásához, a magyar főváros pusztulásához vezet.

AZ ANTIFASISZTA ELLENÁLLÁS élén a kommunisták álltak. A Magyar Front katonai bizottságának 1944 november végi lebukása után nem maradt más lehetőség, minthogy a szovjet csapatok megérkeztéig a lakosság aktív tagjai védelmezzék a rászorulókat és a pótolhatatlan értékeket.

Az ellenállás a rögtönbíráskodás árnyékában bomtakozott ki. Falragaszok hirdették: halállal lakol a szabotáló, a saját testi épségét rongáló, a munkát fondorlattel kijátszó, rendeltetési helyét elhagyó, tiltott szervezkedést folytató, fegyvert, robbanóanyagot, lőszert rejtegető, szóban vagy írásban lázító, a szovjet csapatokkal érintkezésbe lépő egyén.

A lakosság egy részét azonban ekkor már nem lehetett megfélemlíteni. A fővárosban és környékén megerősödött az ellenállás. Résztvevői elsősorban kommunisták és szervezett munkások voltak. A peremkerületekben működő partizánok, az akciógárdák és más, spontán szerveződő csoportok a korábbiakkal össze nem hasonlítható támogatásra, együttműködésre találtak.

Az ellenállás sokrétű volt, mint maga az embereket fenyegető veszedelem. A fegyveres csoportok nyilas székházakat támadtak meg, német katonákat, gépkocsikat, fegyverrakományokat röpítették a levegőbe, robbantásokkal akadályozták a vasúti szállítást. Tömegmértűvé vált az üldözöttek, a katonaszökevények bújtatása, némi életbiztonságot nyújtó hamis iratok gyártása. Voltak, alkik vállalták, hogy az ellenség ruháját magukra öltve szabadítsák ki az áldozatokat, köztük gyerekeket is, a biztos halállból. Életfontosságú volt a rászorulóknak gyógyszerrel, egészségügyi cikkekkel segítése, majd — a lehetőségekhez mérten — élelemmel, ivóvízzel való ellátása.

Mindennapossá vált a „honvédelmi” munka szabotálása. Az embereket — 12 éves kortól 70 éves korig — mozgósítások sáncásása, erődítések építésére, de a magyar és német fegyveres erők együttesen sem tud-

tak érvényt szerezni e parancsoknak. Az egyik, tízenkét korosztályt behívó hirdetményre mindössze 500-an gyűltek össze. Egy hét múlva tízezer fő helyett csupán 600-an jelentek meg. Csepelen 500 főt kellett volna erődítési munkára ellőállítani, de lakásról lakásra járva is csak 200 férfit tudtak összeszedni. Kispesten, Lőrincen, noha 113 csendőrt és 25 tisztviselőt adtak a karhatalom vezetői mellé és lezárták a Pest felé vezető utakat, 2500 fő helyett mintegy 100 embert állítottak elő.

Az ellenállás kiterjedt a termelés szabotálására, az üzemek, közművek védelmére, megmentésére is. Azokban az üzemekben, ahol a fasiszta hadigépezet számára éjjel-nappal folyt a hadianyaggyártás, az ellenállók géptöréssel, selejtgyártással,

Antifasiszta tüntetés a Petőfi szobornál 1942. március 15-én

